

WILLIAM SHAKESPEARE

ΟΘΕΛΛΟΣ

Ο Μαύρος τής Βενετίας

Μετάφραση – Επίμετρο
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΘΗΝΑ 2019

ΝΕΦΕΛΗ / ΘΕΑΤΡΟ / ΑΠΑΝΤΑ Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

William Shakespeare, *Οθέλλος. Ο Μαύρος τής Βενετίας*,
μετάφραση Δημήτρης Δημητριάδης

Τίτλος πρωτοτύπου:

William Shakespeare, *Othello, the Moor of Venice* (1604-1605)

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 1991

Στο εξώφυλλο: Σχέδιο του Δ. Δημητριάδη από τα *Τετράδια*

Σχεδιασμός βιβλίου: Περικλής Δουβίτσας

ISBN: 978-960-504-248-6

Για την ελληνική γλώσσα:

© 2019, Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ και Δημήτρης Δημητριάδης

Ασκληπιού 6, Αθήνα 106 80

τηλ.: 210 3639962 – fax: 210 3623093

www.nefelibooks.com

Το έργο τού Ουίλλιαμ Σαίξπηρ *Οθέλλος* παρουσιάστηκε από τον Χάρη Φραγκούλη και την ομάδα Kursk στο Θέατρο Τέχνης Καρόλου Κουν – Υπόγειο στις 25 Φεβρουαρίου 2019 με τούς ακόλουθους συντελεστές:

Μετάφραση: Δημήτρης Δημητριάδης
Σκηνοθεσία: Χάρης Φραγκούλης
Σκηνικά-Κοστούμια: Μαρία Πανουργιά
Μουσική: Κορνήλιος Σελαμσής
Κίνηση: Τάσος Καραχάλιος
Φωτισμοί: Ελίζα Αλεξανδροπούλου
Βοηθός σκηνοθέτη: Ασπασία-Μαρία Αλεξίου
Β' βοηθός σκηνοθέτη: Κορίνα-Άννα Γκουγκουλή
Βοηθός σκηνογράφου: Φωτεινή Ιατρού
Βοηθός φωτίστριας: Τζάνος Μάζης
Οργάνωση παραγωγής: Ερωτόκριτος Κοτσιλίνης
Φωτογραφίες-trailer: Εβίτα Σκουρλέτη

Ηθοποιοί (με αλφαβητική σειρά):
Ασπασία-Μαρία Αλεξίου, Σοφία Κόκκαλη, Ανδρέας Κοντόπουλος, Ανδρέας Κωνσταντίνου, Κατερίνα Λούβαρη-Φασόη, Άγγελος Παπαδημητρίου, Γιάννης Παπαδόπουλος, Κορνήλιος Σελαμσής, Μιχάλης Τιτόπουλος

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Ο ΔΟΓΗΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ, γεροισιαστής

ΓΡΑΤΙΑΝΟΣ, γεροισιαστής

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ, συγγενής του Βραβάντιου

ΟΘΕΛΛΟΣ, ευγενής Μαύρος στην υπηρεσία τής πολιτείας τής Βενετίας

ΙΑΓΟΣ, σημαιοφόρος του

ΚΑΣΣΙΟΣ, υπασπιστής του

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ, Βενετός ευγενής

MONTANOS, διοικητής στην Κύπρο πριν απ' τον Οθέλλο

ΚΩΜΙΚΟΣ, υπηρέτης του Οθέλλου

ΔΥΣΔΑΙΜΟΝΑ,* κόρη του Βραβάντιου και σύζυγος του Οθέλλου

ΑΙΜΙΛΙΑ, σύζυγος του Ιάγου

ΜΠΙΑΝΚΑ, ερωμένη του Κάσσιου

Ναύτες, αγγελιοφόροι, κήρυκες, αξιωματικοί, άρχοντες, μουσικοί και ακόλουθοι.

Η σκηνή στην Βενετία και μετά στην Κύπρο.

* Η γραφή με -υ (αντί τής συνήθους με -ει) επιλέχθηκε με βάση την ετυμολόγηση *δυσδαίμων*, *δυστυχής*.

ΠΡΩΤΗ ΠΡΑΞΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄

Βενετία. Δρόμος.

(Μπαίνουν ο Ροδερίγος κι ο Ιάγος).

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Άστ' αυτά! Δεν σε πιστεύω· το πήρα πολύ βαριά·
εσύ, Ιάγο, που είχες το πουγκί μου
σαν να 'ταν δικά σου τα κορδόνια του, το ήξερες αυτό.

ΙΑΓΟΣ

Τον Θεό μου, δεν θέλετε να μ' ακούσετε·
αν ονειρεύτηκα ποτέ μου τέτοιο πράγμα,
να με φτύσετε.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Εσύ μού έλεγες ότι νιώθεις μίσος γι' αυτόν.

ΙΑΓΟΣ

Αν δεν τον μισώ, σιχαθείτε με. Τρεις μεγάλοι τής πόλης
τού ζήτησαν προσωπικώς να με κάνει υπασπιστή του,
και, στην τιμή μου, ξέρω την αξία μου, δεν είμαι για κατώτερη θέση·
εκείνος όμως, επειδή αγαπάει την δική του περηφάνια
και τις δικές του βλέψεις, τούς αποφεύγει με πομπώδεις
περιστροφές φριχτά παραγεμισμένες με πολεμικές περιφράσεις·
τελικά,
απορρίπτει τούς μεσάζοντές μου διότι, «Φυσικά», λέει,
«έχω ήδη επιλέξει τον αξιωματικό μου».
Και ποιός ήταν αυτός;
Φαντάσου, ένας τρομερός επιστήμων,
κάποιος Μιχαήλ Κάσσιος, Φλωρεντινός,

ένας τύπος που τού πίνουν το αίμα οι ωραίες γυναίκες,
 που δεν οδήγησε ποτέ σε πόλεμο ούτε μια διμοιρία
 και δεν γνωρίζει την διάταξη τής μάχης
 καλύτερα από μια γεροντοκόρη· μόνο θεωρίες από βιβλία,
 για τις οποίες οι τηβεννοφόροι σύμβουλοι μπορούν να κάνουν
 εισηγήσεις εξίσου αριστοτεχνικές μ' αυτόν· σκέτες αερολογίες,
 έργο μηδέν, αυτή είναι όλη κι όλη η στρατιωτική αξία του.
 Κι όμως, κύριε, αυτόν διάλεξε· κι εμένα –για τον οποίο τα μάτια του
 είχαν αποδείξεις στην Ρόδο, στην Κύπρο και σ' άλλους χριστιανικούς
 και άπιστους τόπους– μού κόβει τον αέρα
 ένας δούναι-λαβείν· αυτός ο υπολογιστάκος,
 αυτός, βρήκε την ώρα να γίνει υπασπιστής του,
 κι εγώ –Θεέ μου, φύλαγε!– σημαιοφόρος τής Αυτού Μαυροσύνης.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Μα τον ουρανό, εγώ θα διάλεγα να γίνω δήμιός του.

ΙΑΓΟΣ

Δεν υπάρχει θεραπεία· αυτή είναι η κατάρα τής υπηρεσίας,
 οι προαγωγές να γίνονται με συστάσεις και συμπάθειες
 κι όχι κατά σειράν αρχαιότητας όπου ο δεύτερος
 διαδέχεται τον πρώτο. Λοιπόν, κύριε, κρίνετε και μόνος σας
 αν έχω βάσιμο λόγο
 ν' αγαπώ τον Μαύρο.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Αν είν' έτσι, εγώ δεν θα 'τρεχα από πίσω του.

ΙΑΓΟΣ

Ω! κύριε, μείνετε ήσυχος· έχω γίνει η ουρά του
 για να υπηρετώ μ' αυτόν την δική μου επιδίωξη·
 δεν μπορούμε να είμαστε όλοι αφέντες ούτε όλοι οι αφέντες
 μπορούν να έχουν πιστούς ακολούθους. Όπως θα έχετε προσέξει,
 υπάρχουν πολλοί δούλοι υπάκουοι και γονατισμένοι
 που είναι πανευτυχείς με την χαμερπή δουλεία τους
 και χαραμίζουν την ζωή τους ακριβώς όπως ο γαίδαρος

τού αφεντικού τους, μόνο για λίγο σανό, κι όταν γεράσουν
τούς πετούν στον δρόμο· μαστίγωνέ μου τέτοιους τίμιους δούλους.
Υπάρχουν όμως κι άλλοι που φορούν σχήματα και πρόσωπα καθή-
κοντος,

ωστόσο μέσα στην καρδιά τους εργάζονται μόνο για τον εαυτό τους:
κάνουν πως προσφέρουν στους κυρίους τους υπηρεσίες
αλλά πλουτίζουν απ' αυτούς· κι όταν φοδράρουν την δική τους γούνα,
γίνονται πια υπηρέτες τού εαυτού τους· αυτοί οι τύποι έχουν ψυχή·
τέτοια ψυχή δηλώνω πως έχω κι εγώ. Διότι, κύριε,
όπως είναι βέβαιο ότι εσείς είστε ο Ροδερίγος,
αν εγώ ήμουν ο Μαύρος, δεν θα ήμουν ο Ιάγος·
ακολουθώντας τον, ακολουθώ μόνο τον εαυτό μου·
μάρτυς μου ο Θεός, όχι από αγάπη και καθήκον,
αυτά είναι μόνον πρόσοψη, αλλά για τον ιδιοτελή σκοπό μου·
διότι, όταν οι εξωτερικές μου πράξεις αποκαλύψουν
με την εξωστρέφειά τους την βαθύτερη φύση και όψη τής καρδιάς
μου,
τότε πολύ γρήγορα θα βάλω την καρδιά μου επωμίδα
για να την τσιμπολογούν κοράκια· δεν είμαι αυτός που είμαι.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Τύχη βουνό πρέπει να έχει ο χειλαφάς
αν καταφέρει και την σκαπουλάρει!

ΙΑΓΟΣ

Φώναξε τον πατέρα της·
βγάλ' τον απ' το κρεβάτι, κυνήγησέ τον, δηλητηρίασε
την ευδαιμονία του, διαπόμπευσε στους δρόμους τ' όνομά του,
εξαγρίωσε τούς συγγενείς της και, μολονότι ζει σε κλίμα εύκρατο,
τυράννησέ τον με μύγες· όσο χαρά κι αν είναι η χαρά του,
κέντρισέ την με τόσο πολλούς και διάφορους τρόπους
ώστε να μην τής μείνει χρώμα.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Αυτό είναι το σπίτι τού πατέρα της· θα βάλω τις φωνές.

ΙΑΓΟΣ

Κάν' το· με φοβισμένο ύφος και φοβερό ουρλιαχτό
 όπως όταν, μέσα σ' ανέμελη νύχτα, ξυπνάει τον κόσμο
 φωτιά σε πολυάνθρωπες πόλεις.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Έι! Βραβάντιε! Σινιόρ Βραβάντιε! Έι!

ΙΑΓΟΣ

Εύπνα! Έι! Βραβάντιε! Κλέφτες! Κλέφτες! Κλέφτες!
 Τον νου σου στο σπίτι σου, στην κόρη σου και στα υπάρχοντά σου.
 Κλέφτες! Κλέφτες!
(Εμφανίζεται ο Βραβάντιος ψηλά σ' ένα παράθυρο).

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Τι είν' αυτές οι τρομερές φωνασκίες;
 Τι συμβαίνει;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Σινιόρ, είναι όλη η οικογένειά σου μέσα;

ΙΑΓΟΣ

Οι πόρτες σου είναι κλειδωμένες;

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Γιατί; Τι ερωτήσεις είν' αυτές;

ΙΑΓΟΣ

Να πάρει η οργή! Κύριε, σ' έχουν κλέψει· ντροπή, φόρεσε την τή-
 βεννό σου·
 έχει σπάσει η καρδιά σου, έχεις χάσει την μισή ψυχή σου·
 μόλις τώρα, τώρα, ακριβώς τώρα, ένα γέρικο μαύρο κριάρι
 πηδάει την άσπρη προβατίνα σου. Σήκω, σήκω!
 Εύπνα με την καμπάνα τούς πολίτες που ροχαλίζουν,
 αλλιώς ο διάβολος θα σε κάνει παππού.
 Είπα, σήκω.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Τι! Έχετε χάσει το μυαλό σας;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Ευσεβέστατε σινιόρ, γνωρίζετε την φωνή μου;

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Όχι, ποιός είσαι;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Το όνομά μου είναι Ροδερίγος.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Ακόμα χειρότερα·
σε είχα διατάξει να μη συχνάζεις στις πόρτες μου·
σού είχα πει τίμια κι απερίφραστα
πως η κόρη μου δεν είναι για σένα· και τώρα, σαν τρελός,
πρησμένος από φαγητά κι αρρωστημένα ποτά,
έρχεσαι με μοχθηρία και θράσος
να τρομάξεις την ησυχία μου.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Κύριε, κύριε, κύριε!

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Να είσαι όμως βέβαιος
ότι η θέλησή μου κι η θέση μου έχουν την δύναμη
να σού το βγάλουν αυτό ξινό.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Υπομονή, καλέ μου κύριε.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Τι μού λες για κλέφτες; Εδώ είναι Βενετία·
το σπίτι μου δεν είναι αγροικία.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Σεβασμιότατε Βραβάντιε,
ήρθα σ' εσάς με αθώα και καθαρή ψυχή.

ΙΑΓΟΣ

Να πάρει η οργή! Κύριε, είσαι από κείνους που δεν θα υπηρετήσουν τον Θεό γιατί το διατάζει ο διάβολος. Επειδή εμείς ήρθαμε να σου προσφέρουμε εξυπηρέτηση κι εσύ νομίζεις ότι είμαστε καθάρματα, θέλεις να πλακώνεται η κόρη σου μ' ένα αραβικό άλογο; Θέλεις να σου χλιμιντρίζουν τα εγγόνια σου; Θέλεις να έχεις μουλάρια για εξαδέλφια και φοράδες για ανιψιές;

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Ποιός αχρείος βλάσφημος είσ' εσύ;

ΙΑΓΟΣ

Είμαι κάποιος, κύριε, που έρχεται να σου πει ότι η κόρη σου κι ο Μαύρος την στιγμή αυτή παίζουν το κτήνος με τις δύο πλάτες.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Είσαι παλιάνθρωπος.

ΙΑΓΟΣ

Είσαι – γερουσιαστής.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Θα λογοδοτήσεις γι' αυτό· εσένα, Ροδερίγο, σε ξέρω.

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Κύριε, θα λογοδοτήσω για το καθετί. Σάς παρακαλώ, όμως, αν είναι δική σας επιθυμία και σοφότατη συγκατάθεση – όπως, εν μέρει, νομίζω πως είναι, – που η ωραία κόρη σας, αυτή την ασυνήθιστη και κατασκότεινη ώρα τής νύχτας, μεταφέρθηκε από έναν ούτε λίγο ούτε πολύ πληρωμένο απατεώνα του δρόμου, έναν γονδολιέρη, για να πέσει στα πρόστυχα αγκαλιάσματα ενός λάγνου Αράπτη, –

αν αυτό το ξέρετε, κι έχει την έγκρισή σας,
 τότε εμείς σάς κάναμε θρασύτατα κι αδιάντροπα κακό·
 αν όμως δεν το ξέρετε, οι καλοί μου τρόποι μού λένε
 ότι εσείς μάς κάνατε κακό που μάς προσβάλατε. Μη νομίσετε
 πως, παραβαίνοντας κάθε έννοια κοσμιότητας,
 θα άρχιζα να παίζω και να αστειεύομαι με την αιδεσιμότητά σας·
 η κόρη σας, αν δεν τής έχετε δώσει εσείς την άδειά σας,
 το ξαναλέω, έχει διαπράξει μια χονδροειδή εξέγερση·
 συνέδεσε το χρέος, την ομορφιά, το πνεύμα και την τύχη της
 μ' έναν τυχοδιώκτη και πλανόδιο ξένο
 που είναι αποδώ και από πουθενά. Βεβαιωθείτε αμέσως·
 αν είναι στο δωμάτιό της ή στο σπίτι σας,
 τότε ας πέσει πάνω μου η δύναμη τού νόμου
 που σάς εξαπάτησα.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Ανάψτε φώτα! Εμπρός!
 Δώστε μου ένα κερί! Ξυπνήστε όλους τούς ανθρώπους μου!
 Το γεγονός αυτό δεν είναι άσχετο με τ' όνειρό μου·
 κάτι με πιέζει κιόλας να το πιστέψω.
 Φως, είπα! Φως.
 (Φεύγει απ' το παράθυρο).

ΙΑΓΟΣ

Χαιρετώ, πρέπει να σάς αφήσω·
 δεν θα έδειχνε σωστό ούτε συμφέρει στην θέση μου
 να εμφανιστώ στο δικαστήριο, πράγμα που, αν μείνω, θα γίνει,
 ως κατηγορος τού Μαύρου· γιατί, το ξέρω το κράτος,
 με όποια τιμωρία κι αν τον χολώσει, δεν μπορεί
 να τον πετάξει χωρίς να χάσει και το ίδιο· γιατί αυτός
 έχει ήδη με ομόφωνη γνώμη αναλάβει την αρχηγία για τον πόλεμο
 στην Κύπρο, – που τώρα ακριβώς βρίσκεται σε εξέλιξη·
 μες στις ψυχές τους δεν υπάρχει κανείς άλλος τού δικού του
 διαμετρήματος για να διευθύνει τις υποθέσεις τους·
 απ' αυτή την άποψη, μολονότι τον μισώ όπως μισώ τα μαρτύρια
 τής κολάσεως, η παρούσα κατάσταση με δεσμεύει

και πρέπει να σηκώνω σημαία και σήμα αγάπης
 που όμως δεν έχουν καμιά σημασία. Για να τον βρείτε σίγουρα,
 οδήγησε το απόσπασμα στον «Τοξότη»·
 θα είμαι κι εγώ εκεί μαζί του. Λοιπόν, χαιρετώ.
(Βγαίνει. Μπαίνει ο Βραβάντιος και υπηρέτες με δαυλούς).

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Το κακό επαληθεύτηκε. Η κόρη μου έφυγε,
 και για την υπόλοιπη ζωή μου δεν μένει
 παρά μόνο πίκρα. Λοιπόν, Ροδερίγο,
 πού την είδες; Ω, δυστυχημένο κορίτσι!
 Με τον Μαύρο, είπες; Ποιός θα ήθελε να είναι πατέρας;
 Εσύ πώς κατάλαβες ότι ήταν αυτή; Ω, με απατά,
 δεν το χωρεί ο νους μου! Εσένα τι σου είπε; Φέρτε κι άλλα κεριά!
 Ξυπνήστε όλους τούς συγγενείς μου! Νομίζεις, παντρεύτηκαν;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Μάλιστα, έτσι νομίζω.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Ω Θεέ μου! Πώς βγήκε έξω; Ω, προδοσία τού αίματος·
 πατέρες, μην εμπιστεύεστε πια την ψυχή των κοριτσιών σας
 κρίνοντας απ' αυτά που βλέπετε. Άραγε δεν υπάρχουν
 μάγια που μπορούν να διαστρέψουν την φύση τής νιότης
 και τής παρθενίας; Δεν έχεις διαβάσει, Ροδερίγο,
 κάτι τέτοιο;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Ναι, κύριε, και βέβαια έχω.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Φωνάξτε τον αδελφό μου. Ω! Να την είχες πάρει εσύ!
 Μερικοί αποδώ, άλλοι αποκει! Ξέρεις
 πού μπορούμε να πιάσουμε αυτήν και τον Μαύρο;

ΡΟΔΕΡΙΓΟΣ

Μπορώ, νομίζω, να τον ξετρυπώσω αν ευαρεστηθείτε να πάρετε καλή φρουρά και να 'ρθετε μαζί μου.

ΒΡΑΒΑΝΤΙΟΣ

Σε παρακαλώ, προχώρησε. Θα ξεσηκώσω όλα τα σπίτια· σχεδόν παντού έχω εξουσία. Πάρτε όπλα, εμπρός! Και φέρτε αξιωματικούς τής νυχτερινής βάρδιας. Πάμε, καλέ μου Ροδερίγο· θα ανταμείψω τούς κόπους σου. (Βγαίνουν).